

SZYBKIE CZYTANIE 6.

ANTYCYPACJA, ALGORYTMY CZYTANIA

Opracowane na podst. tekstów Zdzisława Szkutnika oraz własnej wiedzy i doświadczeń.

Antycypacja: wyprzedzanie czegoś, przedwczesne wykonywanie jakiejś czynności, przewidywanie jakiegoś zdarzenia. Łacińskie *anticipo*, *anticipare* znaczy "poprzedzać", "powziąć z góry", "skrócić drogę".

Antycypacja podczas czytania polega na „przewidywaniu” słów, ich połączeń, treści tekstu, myśli autora. Czytając szybko nie czytamy osobno każdej litery w słowie (kiedy słowo jest znane). Spostzegamy słowa w całości, rozpoznając je po wyglądzie. Skupiamy uwagę na górnych zarysach liter. Nie czytamy oddzielnie kolejnych wyrazów, koncentrujemy się na ich powiązaniach. To właśnie antycypacja nam na to pozwala. Im więcej tekstu przeczytaliśmy (artykułu, książki, rozdziału), tym jej rola jest większa.

Pojawieniu się antycypacji w procesie czytania sprzyja także redundancja, czyli nadmiar tekstu, informacji, stosowany dla uniknięcia błędów przy jego odbiorze. Często sięga on 70-75%.

Można powiedzieć, że wystarczyłoby czytać np. co drugie słowo, żeby odebrać pełne znaczenie tekstu.

Ćwiczenie 1. *Przeczytaj Legendę o Jaśnie Pannie (tekst nr.5). W tekście (od drugiej linijki) zostały zasłonięte 1-2 litery z przodu wiersza i 1-2 litery z tyłu wiersza. Koncentruj się na treści, a nie na słowach czy literach, których brakuje (początkowo nie będzie to łatwe). Ćwicz antycypację. Wykorzystuj pole widzenia. Nie wymawiaj słów. Unikaj regresji. Tekst ma ok. 210 słów.*

Tekst nr 5. LEGENDA O JAŚNIE PANNIE.

W pałacu w Grojcu mieszkała księżna i jej siostra. Księżna dłużej nie mogła wyjść za mąż. Żadnego syna nie było, a mąż nigdy nie był wystarczająco bogaty, ani przystojny, a ona nie chciała się zaślubić, aby zasłużyć na rękę dziedziczki. Jaśnie paniienka na końcu doczekała się swojego ukochanego. Został nim pułkownik z Krakowa, który na randki przyjeżdżał na koniu. Zakochani mieli przed sobą świetlaną przyszłość. Jednak w czasie ich narzeczeństwa księżna padła w kłopoty finansowe. Prowadziła bój z mieszkańcami Puścin o ziemię. Aby podratować sytuację, postanowiła sprzedać ziemię na Adolfinie. Ta z kolei należała do młodszej siostry i miała być wianem na jej weselu. Gdy pułkownik dowiedział się, że jego narzeczona nie ma żadnego majątku, zostawił ją bez słowa. Księżna w rozpacz odebrała sobie życie w pałacu w komnatach. Mieszkańcy wsi nie wiedzieli o jej samobójstwie. Księżna powiedziała, że zmarła z choroby. Co ciekawe, dwie służące, które były świadkami dramatycznych wydarzeń, zmarły dwa tygodnie później. Pogrzeb jaśnie paniienki odbył się w kościele, mimo, że samobójcy nie mogli liczyć na taką czerstwość. Ksiądz w zamian za to dostał konia. Kłamstwo jednak prędko ujrzało światło dzienne, bo ksiądz nie mógł okiełznać konia. Legenda głosi, że jaśnie paniienka tego roku pojawia się w oknach pałacu dokładnie w datę swojej śmierci w nocy z 23 na 24 listopada, czekając ukochanego. Źródło: www.naszgrojec.pl

Zasłoń kartką przeczytany test.

Odpowiedz na pytania nie zaglądając do tekstu.

Pytania do tekstu nr 5. LEGENDA O JAŚNIE PANNIE

1. Opisana historia dotyczy pałacu w:
A/ Osieku B/ Zatorze C/ Grojcu
2. W pałacu mieszkała księżna wraz z:
A/ siostrą B/ bratanicą C/ córką
3. Jaśnie paniienka zakochała się w:
A/ pułkowniku B/ kapitanie C/ poruczniku
4. Narzeczony przyjeżdżał:
A/ powozem B/ na koniu C/ z adiutantem
5. Spór księżnej z mieszkańcami Puścin dotyczył:
A/ stawów B/ lasu C/ ziemi
6. Księżna postanowiła sprzedać ziemię:
A/ Puściny B/ na Adolfinie C/ za rzeką
7. Jaśnie paniienka zmarła:
A/ przy porodzie B/ na „chorobę” C/ w wyniku samobójstwa
8. Dwa tygodnie później zmarły:
A/ dwa konie B/ dwie wieśniaczki C/ dwie służące
9. Ksiądz dostał:
A/ konia B/ złote lichtarze C/ krowę
10. Duch zmarłej pojawia się w pałacu:
A/ w lutym B/ w maju C/ w listopadzie

Prawidłowe odpowiedzi: 1C, 2A, 3A, 4B, 5C, 6B, 7C, 8C, 9A, 10c

Ćwiczenie 2. *Czytaj (codziennie) stronę książki, czasopisma z zasłoniętymi kilkoma literami w każdej linijce: (1) zasłoń kartką ostatnie 3-5 liter w każdym wierszu, (2) zasłoń pierwsze 3-5 liter w każdym wierszu, (3) zasłoń równocześnie kilka pierwszych i kilka ostatnich liter w wierszu.*

Algorytm – skończony ciąg jasno zdefiniowanych czynności koniecznych do wykonania pewnego rodzaju zadań, sposób postępowania prowadzący do rozwiązania problemu (wikipedia)

Rozumienie i zapamiętywanie czytanego tekstu można zwiększyć poprzez aktywizację myślenia podczas lektury. Jednym ze sposobów jest wykorzystanie algorytmów które pozwalają uporządkować percepcję, zrozumienia i zapamiętania tekstu. Algorytmy, nazywane niekiedy "myśleniem z zewnątrz kierowanym", stwarzają możliwość skuteczniejszej organizacji pracy podczas czytania. Zanim zaczniemy czytać mamy plan (schemat – algorytm) i wiemy na co zwrócić uwagę i czego chcemy się dowiedzieć.

Integralny (całkowity, łączący treści) algorytm czytania, dotyczy całego tekstu i składa się z następujących elementów (czytając zwracamy szczególną uwagę na):

- 1/ tytuł książki lub artykułu,
- 2/ dane formalne dokumentu (tytuł czasopisma, rok, nr strony lub miejsce i rok wydania książki itp.),
- 3/ autor,
- 4/ zasadnicza treść (temat, przedmiot badawczy, myśl autora),
- 5/ dane faktograficzne (w tym liczby, nazwy własne, specjalistyczne określenia),
- 6/ cechy szczególne materiału w kontekście dyskusyjnym i krytycznym,
- 7/ elementy nowości (oryginalności) materiału i możliwości praktycznego jego wykorzystania,
- 8/ poszukiwana informacja.

Jak praktycznie wykorzystać algorytm? Należy zapamiętać jego części oraz zrozumieć ich treść. Następnie w trakcie czytania spostrzeganą informację porównywać z elementami algorytmu i w przypadku zgodności przyporządkować im daną informację. Porządkujemy treść czytanego tekstu według wcześniej założonego programu, co w efekcie ułatwia poszukiwanie informacji i jej zrozumienie oraz skraca czas czytania.

Zróżnicowany (dyferencjalny, wykazujący różnicę) algorytm czytania dotyczy odrębnych bloków tekstu (np. akapitów, rozdziałów), które przy jego pomocy można rozkładać na odrębne logiczne całości.

Składa się z następujące czynności:

- 1/ wydzielenie słów kluczowych (główne hasła, nazwy),
- 2/ wyodrębnienie szeregów znaczeniowych,
- 3/ wydzielenie łańcucha desygnatów, to jest przedmiotów (myślowych, materialnych) odpowiadających poszczególnym nazwom,
- 4/ opracowanie desygnatów,
- 5/ podjęcie decyzji na podstawie przeczytanego fragmentu.

Jak posługiwać się algorytmem zróżnicowanym? Wpierw wydzielimy w czytanim bloku tekstu słowa kluczowe (tj. charakterystyczne dla danej dziedziny wiedzy wyrażenia). Mogą one oznaczać zarówno jakiś obiekt, jak też jego cechę, stan lub działanie. Następnie łączymy słowa kluczowe w lakoniczne zdania (szeregi znaczeniowe) oddające główne myśli autora. Z kolei mózg nasz dekoduje zebraną informację (pkt 3 i 4), nadając jej formę zrozumiałą formę. Niejako formułuje komunikat dla siebie samego zgodnie z posiadanym doświadczeniem i celem czytania. Czynność ostatnia, mająca charakter samokontroli: po przeczytaniu fragmentu tekstu podejmujemy decyzję o tym, czy dobrze zrozumieliśmy przeczytany fragment, czy powinniśmy go szczegółowo przemyśleć, czy też czytać dalej, czy może przeczytać ponownie.

Procesy myślowe, rozpisane w zróżnicowanym algorytmie, w rzeczywistości zachodzą szybko, równocześnie i w znacznym stopniu podświadomie.

W praktyce oznacza to też, że przed czytaniem tekstu wskazane jest jego wstępne przeglądnięcie zgodnie z algorytmem integralnym. Jeśli w podręczniku najpierw przeczytamy zadania (pytania) po rozdziale, ukierunkuje to nasze myślenie i bardziej skupimy się na zapamiętaniu (zgodnie z algorytmem zróżnicowanym) informacji potrzebnej do wykonania zadania, odpowiedzi na pytania.

Ćwiczenie 3. *Czytaj (codziennie, przez tydzień) 1 – 2 artykuły z interesującej Cię dziedziny. Porządkuj informacje według schematu algorytmu integralnego. Następnie dokonaj rozbioru akapitów zgodnie z algorytmem zróżnicowanym.*

Ćwiczenie 4. *Przełóż trzy dowolne książki (krótkie), trzy rozdziały w podręczniku stosując algorytm integralny.*

Ćwiczenie 5. Przeczytaj pytania do tekstu nr 6 (po lewej stronie). Potraktuj je jak algorytm. Przeczytaj szybko tekst po prawej stronie. Ukierunkuj uwagę na wyszukiwanie konkretnych informacji. W tekście brakuje kilku liter z przodu i z tyłu linijki. Koncentruj się na treści, a nie na słowach czy literach, których brakuje. Stosuj antycypację, nie wymawiaj słów, unikaj regresji. Narzuć sobie szybkie tempo czytania. Odpowiedz na pytania/test. Pełny tekst po prawej stronie ma 387 słów

TEST /PYTANIA/ do Tekstu nr 6.

- Osadnicy przybyli na brzeg Soły:
A/ na kamieniste wzgórze
B/ przy ujściu do Wisły
C/ od wschodu
- Kiedy ludzie zawarli przymierze z rzeką?
A/ w noc Kupały
B/ w noc Zaduszek
C/ w Sobótki
- Ludzie przyrzekli, że będą:
A/ strzec praw rzeki
B/ uczciwi i pracowici
C/ szanować bogów
- Co zbudowano na wzgórzu, na prawym brzegu Soły?
A/ warownię z zamkiem
B/ zamek i kościół
C/ kamienny dwór
- Która z dat została wymieniona?
A/ 1648 B/ 1654 C/ 1656
- Postanowiono odbudować zamek i gród:
A/ po powodzi
B/ po pożarze
C/ po wojnie
- Kto przywłaszczył pieniądze zabrane na odbudowę zamku i grodu?
A/ Adam Lubomirski
B/ Adam Lubowiecki
C/ Adam Luborecki
- W którym roku była powódź, która zerwała skarpe, zniszczyła mury obronne i zabudowania?
A/ 1605 B/ 1813 C/ 1915
- Ostatnia wzmiankowana powódź miała miejsce w roku:
A/ 1967 B/ 1978 C/ 1997
- Leszek Żak:
A/ wymyślił legendę
B/ pracuje w Urzędzie Miasta
C/ jest przewodnikiem

Poprawne odpowiedzi:
1B, 2A, 3b, 4A, 5C, 6C, 7B, 8B, 9C, 10C

Tekst nr 6. LEGENDA O PRZYMIERZU Z RZEKĄ

Dawno, dawno temu, kiedy tereny Kotliny Oświęcimskiej porastała podmierzona puszcza, nad brzeg Soły przy jej ujściu do Wisły przybyli osadnicy – ludzie spokojni i pracowici. Kapryśna rzeka często zalewała żyzne łąki, pastwiska i pola uprawne. Na wzgórze, gdzie zbudowali swoją osadę bardzo często zaglądał głód. Starszyzna rodu postanowiła i zwróciła się do wniosku, że trzeba się z rzeką ugadać. Jak postanowili i zrobili. W noc Kupały przybyli nad rzekę i zawarli z nią przymierzenie. W tym czasie żyjący nad jej brzegami będą uczciwi, pracowici, dbają o wszystko co na tej ziemi żyje, a rzeka będzie im w tym pomagać. Mijały lata i wieki. Osada rozrastała się coraz bardziej. Na wzgórzu, na prawym brzegu Soły zbudowano silną warownię z zamkiem, a pierwotne siedlisko przekształciło się w miasto zwane Oświęcim. Rzeka dotrzymywała obietnic, wspomagała mieszkańców, dając im darząc ich swoimi skarbami, a jednocześnie broniła przed wrogiem. W 1648 roku, w czasie wojny, osadnicy nie dotrzymanie umowy. Aż nadszedł rok 1656. Najeźdźcy szwedzi zniszczyli miasto w ruinę. Po wojnie postanowiono odbudować zamki i gród, a kalający go gród. Jednakże Adam Lubowiecki – Starosta władający Oświęcimską przywłaszczył sobie zebrane na ten cel pieniądze, a miasto ubożało coraz bardziej. Niewiele pozostało z dawnej osady, a mieszkańcy żyli w nędzy i ciemności.

Smutnie patrzyła Soła na gród, na jego powolny upadek, którego końca nie wytrzymała. Ostrzegła mieszkańców w 1805 r. szeroko rozlewając się poza swe koryto, a w 1813 r. wzburzone wody puściły z siebie wielką falę wdarła się w odnogę okalającą zamki i gród. Ostrzegła ich szeroko rozlewając się jakby chciała gromadzić w swe nurty nie miasto i dobytek ludzi ale wszystko to co zostało w ruinie. Tak było na przełomie XIX i XX wieku, jak również w historii najnowszej kiedy latem 1997 r. Soła znowu wezbrała, a siła z jaką płynęła przez miasto budziła lęk i grozę. Patrzący na jej nurt mieszkańcy wspominali noc Kupały i przymierze, które zawarli z rzeką dawno, dawno temu ...

Od tego czasu płynie przez środek miasta, by lepiej wiedzieć, mieszkańcy nad jej brzegami ludzie dotrzymują zawartą przed wiekami umowę. Od czasu do czasu, niezadowolona z postępowania osadników, ostrzega ich szeroko rozlewając się jakby chciała gromadzić w swe nurty nie miasto i dobytek ludzi ale wszystko to co zostało w ruinie. Tak było na przełomie XIX i XX wieku, jak również w historii najnowszej kiedy latem 1997 r. Soła znowu wezbrała, a siła z jaką płynęła przez miasto budziła lęk i grozę. Patrzący na jej nurt mieszkańcy wspominali noc Kupały i przymierze, które zawarli z rzeką dawno, dawno temu ...

Legendę opracował przewodnik terenowy i beskidzki Leszek Żak
<https://oswiecim.pl/legendy/>

Ćwiczenie 6. Ćwicz szybkość, dokładność, gotowość pamięci. Rób wzrokiem „zdjęcia” widzianych obrazów i wklejaj je do mózgu. Spójrz przez moment na tablice rejestracyjne mijających Cię samochodów, zamknij oczy i powtórz je. Spójrz przez moment na jakąś osobę, odwróć wzrok i odtwórz jak najdokładniej jej wygląd. Co pamiętasz? Może własny „algorytm” do wzrokowego „fotografowania”?

W kolejnej części między innymi o czytaniu wybiórczym, taktyka i higiena czytania
Aleksandra Stawicka